

Gordon Nembhardová, Jessica: Budování kooperativního, sociálního státu

Únor 2016

Autorka je profesorkou komunitního práva a sociálně-ekonomického rozvoje na Department of African Studies, City University of New York. Také přednáší na Centre for the Study of Co-operatives, University of Saskatchewan, Kanada. Věnuje se problémům a historii družstevních myšlenek mezi afroamerickou populací.

Absolvovala Literature and African American Studies na Yale University (1978), PhD v oboru ekonomie na University of Massachusetts, Amherst (1992).

1. Základní cíle

Udržitelná ekonomická prosperita pro všechny, eliminace chudoby, odstranění nerovností a miliardářů, rasismu, sexismu a diskriminace, podpora lokální, demokratické kontroly ekonomických aktivit, kapitálu a společného majetku. Důležitá je přitom ekonomická demokracie, spravedlivé vzájemné vztahy a demokratická participace, důstojné pracovní podmínky, uznání „neviditelné“ práce – výchova dětí a domácí péče o staré občany, domácí práce, dále pak kolektivní vlastnictví výrobních prostředků a rozdělování výnosů, demokratická kontrola kapitálu.

2. Hlavní změny proti současnosti

Větší rozšíření družstev a demokraticky řízených podniků – nezbytná je propagace, výuka, návody jak začít. Podstatné jsou vzájemně se podporující vazby takovýchto podniků, včetně podniků vlastněných nebo spoluvlastněných komunitami.

Dostupné odpovídající bydlení a především vzdělání vyššího stupně. Studium do úrovně bakaláře zdarma, stipendia ke krytí všech nákladů snadno dostupná – eliminace studentských půjček.

Co nejmenší platové rozdíly v zaměstnání (6:1 nebo méně). Všechny mzdy musí obsahovat podíl na zisku (nebo majetku) firmy.

Zákaz lichvářských půjček (maximálně 3% úrok), nebo podílu na výtěžku úrody (nové otroctví).

Přístup k levnému kapitálu (kampeličky, družstevní regionální banky, regionální státní banky).

Bydlení by nemělo stát víc než 20% příjmů, preferuje se družstevní bydlení místo spekulací realitních agentur.

Výroba a spotřeba lokálně, jak je to jen možné. Místo reklamy sdílení informací.

3. Zásadní mechanismy

Zákon o družstevnictví, veřejném bankovníctví.

Daň z majetku a zahraničních transakcí.

Banky po vzoru Mondragonu směřovat na strategické poradenství družstevním podnikům.

Implementace myšlenek kooperace do vzdělávacího systému (na základě ukázek lokální solidarity obyčejných lidí), výchova zaměstnanců k řízení byznysu a orientaci v ekonomice obecně.

4. Geografická představa umístění modelu

V USA, mezi skupinami barevných obyvatel s využitím strategií už vyvinutých v Evropě. USA jsou centrem neokolonialismu, ekonomické nerovnosti, diskriminace a útlaku. Proto je tu příležitost a existuje už řada iniciativ.

5. Časový plán

Ačkoliv zárodky kooperativní ekonomiky již existují, bude potřeba dvaceti až třiceti let k jejímu dostatečnému rozvinutí do významného podílu.

6. Teoretické základy změny

Princip spočívá v co největším rozšíření praktické ekonomické demokracie, která současně pomáhá k výuce demokratických postupů i mimo zaměstnání. Postup se předpokládá zásadně zdola, je třeba se naučit řadu věcí o financích, tvorbě aktiv, přijímání kolektivních rozhodnutí – vše ale z reálné praxe. Lze také očekávat projevení se přirozených vůdčích osobností – nadšenců, podporujících a dále šířících kooperační myšlenky.

7. Ekonomická specifika

Relativní rozšíření barterových obchodů. Vlastnictví nikoliv státní (mimo bank), ale síťové propojení kolektivně vlastněných podniků. Rozhodování o investicích spolu s obyvateli sousedících komunit, dosahování konsensu.

Ziskovost není primárním cílem, cílem je uspokojování potřeb. Případný nadprodukt se rovnoměrně rozděluje. Trh má mnohem menší vliv než dříve, vliv získává společné (participativní) plánování v decentralizované formě.

Mezinárodní obchody se řídí principem „fair trade“ v rámci mezinárodní federace družstev. Základem je lokální ekonomika jako odpověď globalizaci.

Není tu konkurence v klasické podobě, jen zdravá soutěživost (mezi spolupracovníky, sektory, lokálními komunitami). Základní je ale také rozvoj občin, zejména komunitních pozemkových trustů, bytových družstev, sdílených rekreačních objektů apod.).

Rozměr podniků nepřesáhne 1000 zaměstnanců, většinu tvoří podniky od 100 do 250 zaměstnanců nebo i menší. Korporace se postupně stanou nezákonnými, zejména jsou-li ve vlastnictví několika málo osob. Inovace se orientují na sociální potřeby, na hodnoty solidární ekonomiky.

Dvacetihodinový pracovní týden vytvoří dost pracovních příležitostí, spolupráce s odbory je samozřejmostí.

Ekonomický růst není podmínkou, ale nastane s růstem potřeb. Místo zvětšování podniků se ale zakládají nové, při zachování demokratického řízení.

Finanční instituce jsou převážně ovládány komunitními výbory.

8. Specifika společenského vývoje

Principiální je rovnost, solidarita (mezi obyčejnými lidmi obvyklá), sociální péče na bázi kooperace, žádný rasismus, genderová nerovnost, diskriminace, tvorba elit.

Model je postaven na centrální úloze komunity, na organizaci „obyčejných lidí“ zdola, těch, kteří dnes nemají žádný hlas.

Ti ovšem musí pochopit, uznávat a praktikovat hodnoty solidární ekonomiky, právě tak jako elita dnes vládoucí musí své hodnoty změnit. Nejlépe je učit se praxí, s větším rozsahem veřejného vzdělávání. Cílem ekonomické demokracie je změna kultury myšlení – akceptace sdílení majetku, solidarity místo sobectví. Spotřebitelé také současně v pozici vlastníků a výrobců sami zregulují současný „konzumerismus“, plýtvající zdroji.

Volný čas umožní rozvoj dobrovolné práce, péče o rodinu, vzdělávání, vytváření „sociální energie“ (sebeuvědomění o své prospěšnosti pro druhé).

9. Specifický vliv na životní prostředí

Přirozené je mít kolem sebe zdravé životní prostředí. Ekonomická demokracie to vše akceptuje. Ekonomika založená na lidech a komunitách přirozeně vnímá Zemi jako prostředí, na kterém závisí.

10. Specifika v politice

Moc je v rukách „obyčejných lidí“, v komunitách, opírá se o ekonomickou demokracii, demokratickou participaci. Úspory z rozsahu vznikají federalizací takovýchto decentralizovaných skupin na bázi konsensu a čistší demokracie. Politická demokracie není funkční bez demokracie ekonomické. Demokratické řízení a rovnost vztahů se v ní promítá do dalších hladin.

Vláda je těmto jednotkám odpovědná a je jimi kontrolovatelná. Stát má ze svých příjmů podporovat především výuku a vzdělávání o kooperaci, o solidaritě, podporovat kooperativní hospodářský model a zřizovat veřejné banky.

Sociální hnutí dneška jsou s ekonomickou demokracií kompatibilní, v Africe jsou takovými podniky i finančně podporována. Jde o boj za občanská práva, nestačí ale jen politická, bez ekonomické nezávislosti se tato hnutí míjejí účinkem.

11. Reálné příklady, experimenty, modely

Mimo všeobecně známý Mondragon a italskou provincii Emilia Romagna je to stát Kerala v Indii. Zajímavé je také to, že už v roce 1930 v období Velké krize byla v USA založena Družstevní liga mladých černochů. Její ambiciózní pětiletý plán rozvoje se ale nikdy nerealizoval. Existuje Světové sociální fórum, kde se představují analogické modely, zaměřené na obyčejné lidi a neformální ekonomické vztahy či aktivity.

Květen 2016

Zpracoval: Ing. Jan Procházka, CSc.